

26 YILDIR KANAYAN BİR YARA: SREBRENİTSA SOYKIRIMI

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2021 / 24

12.07.2021

11 Temmuz 1995 tarihinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından güvenli bölge olarak ilan edilmesine rağmen, Srebrenitsada 8372 kişi katledilmiştir. Yakın tarihin en karanlık sayfalarından Bosna-Hersek Savaşında Sırp, Sırp olmayan nüfusa, bilhassa Bosnalı Müslümanları sistematik bir şekilde işkenceye maruz bırakmış, topraklarından sürmeyi amaçlamışlardır[1]. Bosnalı Müslümanların maruz kaldığı bu katliam, Bosna-Hersek'in açtığı dava temel alınarak, Uluslararası Adalet Divanının (UAD) 26 Şubat 2007 tarihinde açıkladığı kararlar soykırım olarak kabul edilmiştir[2]. Diğer taraftan, söz konusu soykırımdan dolayı, UAD'nın Sırbistan'ın sorumlu olmadığına ilişkin almış olduğu karar genel anlamda olumsuz bir etki yaratmıştır[3]. Ancak geçtiğimiz günlerde, eski Bosnalı Sırp General Ratko Mladić'in cezası Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından soykırım, savaş ve insanlığa karşı suçlardan ömür boyu hapis olarak onanmıştır[4].

AVİM olarak geçtiğimiz günlerde Ruanda[5] ve Namibya[6]da işlenen soykırımlar ile ilgili analiz yazıları kaleme almıştık. Bugün ise, hem Srebrenitsada yaşanan soykırımı anmak hem de yaşanan trajedinin boyutunun unutulmamasını sağlamak için dikkatleri Hollanda üzerinde yoğunlaştırmak gerekmektedir.

Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler 1948 Soykırım Sözleşmesi uyarınca, ancak soykırım yapıp yapılmadığı konusunda yetkili bir uluslararası mahkeme karar verebilmektedir. 1948'den bu yana, yetkili uluslararası bir mahkeme Srebrenitsa ve Ruanda hakkında soykırım kararı vermiştir. Üçüncüsü de Darfurda, Sudanda yaşanmış ancak henüz karar çıkmamıştır. Özet olarak, Srebrenitsa ve Ruanda yetkili uluslararası bir mahkeme tarafından kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde soykırım olarak karara bağlanmıştır.

Hatırlanması gereken bir husus da zamanında Srebrenitsada görevde bulunan ve soykırıma uğrayan halkı korumakla görevli, BM şemsiyesi altında görev yapan Hollanda birliğidir. Ancak Hollandalılar bu görevi yerine getirememiştir. Dolayısıyla, bu soykırımda dolaylı da olsa taraf olmuşlardır. Aslında Srebrenitsa'nın hiçbir zaman güvenli bölge

olmadığını söylemek yerinde olacaktır. Srebrenitsa Belediye Başkanı Abdurrahman Malkiç, 2008 yılında yayınlanan makalesinde yaklaşık 45 bin kişi üzerinde çeşitli deneyler yapıldığını ve bütün özel savaş çeşitlerinin uygulandığını kaleme almıştır[7]. Bugün Srebrenitsa, Dayton Antlaşması uyarınca, 1991 yılında nüfusun yüzde 75nin Boşnak olmasına rağmen Sırp Cumhuriyeti sınırları içinde yer almıştır[8]. 2021 itibariyle savaştan sonra ilk kez Sırp bir belediye başkanı seçilmiştir. 2021 itibariyle Boşnak nüfus yüzde 54e gerilemiştir[9]. Bu durum 1995te gerçekleşen soykırımdan sonra hala Boşnak halkın maruz kaldığı baskıların sona ermediğini ortaya koymaktadır.

Yakın tarihi andığımız bugünlerde, Hollanda parlamentosunun Türkiyeyi soykırım ile suçlayan bir karar kabul ettiğini hatırlamak da yerinde olacaktır[10]. Tasarıda Ermenilerden ayrı olarak Aramilerin, Süryanilerin ve Yunanlıların da soykırıma uğradığı ilan edilmiştir. Bu karar taraflı ve yanlış bir karardır. Bilindiği gibi parlamentoların aldığı kararların bağlayıcılığı yoktur. Parlamentolar siyasi kararlar vermektedir. Hollanda parlamentosunun soykırım konularına gösterdiği ilgi günlük siyasetle ve önyargılarla yakından bağlantılı olduğu izlenimi vermektedir.

Hollanda parlamentosunun soykırım ya da insanlığa karşı suçlar konusunda adalet aradığı anlaşılmaktadır. Bu adaleti sağlayabilmek için insanlık tarihinin en utanç verici soykırımlarına imza attıklarının hatırlatılmasını AVİM olarak önemsiyoruz. Bugün, Hollandanın farklılıkları kabul etmeyen ırkçı lideri Gert Wildersden ayrı olarak, 17. Yüzyıldan beri pragmatist bir dış politika izlediği hatırlanacaktır. 1600 senesinde kurulan Doğu Hindistan Kumpanyası ve 1602de kurulan Hollanda Doğu Hindistan Şirketi sömürgeleri ve sömürgelere yaptıkları zulümle adını duyurmuş iki oluşumdur. Hollanda Doğu Hindistan Şirketi ise Güney Afrikanın ilk sömürgeci şirketi olarak bilinmektedir. 1659 yılında, Hollanda Khoekhoe kabilesini köleleştirirken büyük katliamlara sebep olmuştur[11]. . Yakın tarihimizde ise, 11 Temmuz 1995te Hollanda yine Srebrenitsadaki haksızlık için yarattığı soykırıma elverişli ortamı yeniden değerlendirilmelidir. Venezuelanın eski BM Büyükelçisi Diego E. Arria, 1993 yılında BMGK tarafından Srebrenitsaya gönderilen heyetin başkanı, Hollandalı Koruma Gücü (UNPROFOR) askerilerinin adeta toplama kamplarındaki mafya şefleri gibi hareket ettiğini bir makalesinde kaleme almıştır[12]. Hollandanın buradaki işlevsizliğine özeleştirme yapmasının somut bir sonuç doğurabileceği inancını taşımaktayız.

Hollandanın tarihiyle gurur duymayan hatta utanç ifade eden yöneticileri de vardır. Geçtiğimiz günlerde Amsterdam Belediye Başkanı Femke Halsema, Hollandanın başkentinin köle ticaretindeki rolü sebebiyle özür dilemiştir. Halsema, sömürgecilik ve kölelik tarihi nedeniyle resmen özür dileyen ilk belediye başkanı olmuştur. Benzer şekilde, Utrecht, Lahey ve Rotterdam belediyeleri de özür dileme konusunda adım atacıklarını açıklamıştır[13].

Almanya, 1902-1904te Namibyada işlediği vahşeti soykırım olarak tanıma kararı almıştır. Bu kararın Hollanda parlamentosunda da bir yansıma bulması beklenebilir.

Soykırım kavramının son dönemde Türklerle ve Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilendirilmeye çalışıldığı açıktır. Soykırım konusunda ders vermeye çalışan devletlerin zenginliklerinin kaynağının sömürge haline getirdikleri toprakların halklarına uyguladıkları canice zulümler

olduğu unutulmamalıdır. Yüzyıllar geçtikten sonra bile yakın tarihte Srebrenitsada soykırımın işlenmesine elverişli bir ortam yaratan yine Hollandadır. Dolayısıyla, soykırım kavramı gündeme geldiği zaman akıllara Türklerin ve Müslümanların gelmesi için abalanmasına uğraşanlar tarihte soykırımın temelini atanlardır. Henüz iki gün önce Srebrenitsada soykırıma uğrayan, kimlikleri yeni tespit edilebilmiş 19 cenaze daha Potoçari Anıt mezarlığında toprağa verilmiştir. Bosna Hersek Federasyonunda ve Brckoda 11 Temmuz yas günü ilan edilmiştir[14]. AVİM olarak Srebrenitsa soykırımında hayatlarını kaybedenleri saygıyla anıyoruz.

[1] Ömer Engin Lütem, Sunuş, Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, ed. Sevin Elekdağ, Erhan Türbedar (Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM), İnsanlığa Karşı Suçlar Araştırma Enstitüsü (İKSAREN) Yayınları, 2008), 11.

[2] Loğoğlu, Önsöz, Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, 9.

[3] Aydın Babuna, Tarih Boyunca Boşnaklar: Kimlik ve Soykırım Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, 25.

[4] Ratko Mladiç: Eski Bosnalı Sırp Generale Verilen Ömür Boyu Hapis Cezası Onandı, bbc.com, 8 Haziran 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57404778>.

[5] Gülperi Güngör, Fransa Ruanda Soykırımındaki Sorumluluğunu Kabul Etmede Başarısızlık Gösteriyor, avim.org.tr, 2 Haziran 2021, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/FRANSA-RUANDA-SOYKIRIMINDAKI-SORUMLULUGUNU-KABUL-ETMEDE-BASARISIZLIK-GOSTERİYOR>.

[6] Mehmet Oğuzhan Tulun, Genocide and Germany □ III, avim.org.tr, 15 Haziran 2021, <https://avim.org.tr/en/Analiz/GENOCIDE-AND-GERMANY-III>.

[7] Abdurrahman Malki, Srebrenitsa: 12 Yıl Sonra, Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, 41.

[8] Malki, Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, 41.

[9] Soykırımla Hatırlanan Srebrenitsada Halk 21 şubatta Yeniden Sandığa Gidecek, Anadolu Ajansı, 19 şubat 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/soykirimla-hatirlanan-srebrenitsada-halk-21-subatta-yeniden-sandiga-gidecek/2150185>.

[10] Hollanda Parlamentosu Ermeni soykırımı İddialarını Kabul Etti, Independent Türkçe, 26 şubat 2021, <https://www.indyturk.com/node/321941/dünya/hollanda-parlamentosu-ermeni-soykirimini-iddialarini-kabul-etti>.

[11] The Story of Africa: Southern Africa, bbc.co.uk, <https://www.bbc.co.uk/worldservice/africa/features/storyofafrica/12chapter2.shtml>.

[12] Diego E. Arria, Bosnadaki Soykırımın Uluslararası Toplumca Örtbas Edilmesinde Son Perde: Kusursuz Cinayet Srebrenitsa, Uluslararası Suçlar Bosna-Hersek Örneği: Sempozyum Bildirileri, 45.

[13] Amsterdam Belediye Başkanı, Kentin Köle Ticaretindeki Rolü Nedeniyle Özür Diledi, bbc.com, 1 Temmuz 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57683972>.

[14] Srebrenitsa Soykırımının 19 Kurbanı Daha Toprağa Verildi, Anadolu Ajansı, 11 Temmuz 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/srebrenitsa-soykiriminin-19-kurbani-daha-topraga-verildi/2301124>.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "26 YILDIR KANAYAN BİR YARA: SREBRENİTSA SOYKIRIMI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2021 / 24. Temmuz 12. Erişim Haziran 08, 2026. <https://avim.org.tr/public/tr/Analiz/26-YILDIR-KANAYAN-BIR-YARA-SREBRENITSA-SOYKIRIMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır